

Chankowski, Stanisław

Nabytki Archiwum PAN w 1988 roku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 34/4, 967-978

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Chankowski
(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W 1988 ROKU

Poniżej podaję kolejną informację o nowych materiałach do dziejów nauki i techniki polskiej, które napłynęły do Archiwum PAN w Warszawie i do jego Oddziałów w Krakowie, Poznaniu i Wodzisławiu Śląskim w 1988 roku ¹.

ARCHIWUM PAN W WARSZAWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano akta 2 placówek i jednostek organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk: akta Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej przy Prezydium PAN oraz „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” z roku 1987.

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery: — profesora Politechniki Warszawskiej, członka rzecz. PAN Zbigniewa Brzoski (1916-1987) z zakresu mechaniki. Spuścizna zawiera rękopisy licznych prac, m.in. *Statyka i stateczność konstrukcji prętowych i cienkościennych* (wraz z materiałami), *Studium wytrzymałości i kształtowania cystern kolejowych*, podręcznik *Zadania z wytrzymałości konstrukcji lotniczych* teksty wykładów, recenzje, opinie i ekspertyzy przemysłowe oraz patenty i wynalazki.

Część papierów ukazuje działalność S. Brzoski na Politechnice Warszawskiej: członkostwo rad kilku Wydziałów tej uczelni, zadania egzaminacyjne, recenzje prac na stopnie naukowe i opinie o dorobku kan-

¹ Przy opracowywaniu powyższych informacji autor wykorzystał recenzje specjalistów oraz tymczasowe spisy materiałów sporządzone przez osoby przekazujące je lub przez pracowników Archiwum PAN: w Warszawie dra J. A. Igielskiego i dr J. Zimińską, w Krakowie przez dr R. Majkowską, mgr M. Biel i mgr A. Radecką, w Poznaniu przez dr A. Marciniakową, w Wodzisławiu Śl. przez mgr P. Porwoła.

dydatów oraz o pracownikach uczelni. Sporo materiałów dotyczy współpracy profesora z Instytutem Lotnictwa (m.in. z udziałem w jego radzie naukowej), Wydziałem IV PAN, (sprawozdania, opinie z lat 1975-1981). Nadto umowy o pracę, legitymacje, nominacje, gratulacje, podziękowania, dyplom doktorski, świadectwa nagród i odznaczeń, korespondencja i umowy wydawnicze, kalendarz z notatkami, wspomnienia okupacyjne oraz fotografie profesora (ok. 0,70 mb., sygn. III-282).

— profesora Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, członka rzecz. PAN Bohdana Dobrzańskiego (1909-1973) z zakresu gleboznawstwa. Wśród prac naukowych znajdują się m.in. *Rędziny polskie* (wraz z materiałami), konspekty prac: *Gleboznawstwo*, *Uprawa roślin*, materiały do pracy *Geografia gleb*, a także wspomnienie o prof. Arkadiuszu Musierowiczu; nadto materiały związane z opracowaniem mapy glebowej Polski (korespondencja, protokoły posiedzeń, sprawozdania). Sporo papierów dotyczy działalności B. Dobrzańskiego w Instytucie Geofizyki PAN, w Komitetach Naukowych PAN: Agrofizyki, Gleboznawstwa i Chemii Rolnej, Geofizyki oraz Człowiek i Środowisko, w radzie naukowej Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Polskim Tow. Gleboznawczym, Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. Nadto recenzje, referat o dr Souma w związku z przyznaniem mu doktoratu honoris causa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego — Akademii Rolniczej, oceny dorobku naukowego, materiały z konferencji naukowych krajowych i zagranicznych, umowy i korespondencja wydawnicza.

W spuściznie znajdują się także życiorysy B. Dobrzańskiego, spisy jego publikacji, dokumenty nominacji, nagród i odznaczeń (większość w postaci odbitek kserograficznych, tekst wywiadu z profesorem, ocena jego dorobku naukowego, wypowiedzi profesorów G. Brzęka i Lerkiewicza w związku z 35-leciem pracy naukowej B. Dobrzańskiego (0,30 mb., sygn. III-283).

— profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego — Akademii Rolniczej w Warszawie, członka rzecz. PAN Mariana Nunberga (1896-1986) z zakresu leśnictwa. Spuścizna zawiera kilka prac i artykułów, m.in. *Zur Kenntnis der Borken und Kernkäfer — Fauna des Ruwenzori Gebirges*; *Zur Kenntnis der malayischen Borken — und Kernkäferfauna*, wstęp i konspekt podręcznika *Owadoznawstwo leśne*, pracę na temat chrząszczy, referat omawiający dorobek Katedry Ochrony Lasu SGGW, wspomnienia o prof. Aleksandrze Kozikowskim. Niektórym pracom towarzyszą notatki i rysunki, niekiedy stanowiące odrębną pozycję — np. zielnik. Nadto materiały z konferencji i zjazdów międzynarodowych, sprawozdania z podróży służbowych, m.in. z kongresu entomologów w Kanadzie w 1956 r. (w tym program wykładów i ćwiczeń z entomologii). Sporo materiałów zawierających formułowane przez M. Nunberga oceny prac na stopnie naukowe i opinie o dorobku naukowym (wraz z ich

wykazem); przy niektórych życiorysy, ankiety, spisy publikacji i sprawozdania z prac kandydatów. Biografię profesora dokumentują życiorysy, ankieta personalna, wykaz stanu służby w przedwojennym Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych, nominacje, odznaczenia, dokumenty z okresu wojny, wykaz jego publikacji, opinie o M. Nunbergu i ocena jego pracy, gratulacje z okazji 80-lecia urodzin. Obszerna korespondencja krajowa i zagraniczna z lat 1956-1985 oraz nadbitki publikacji profesora od 1927 r. (ok. 1 mb., sygn. III-285).

— profesora Politechniki Warszawskiej, członka rzecz. PAN Tadeusza Urbańskiego (1901-1985), z zakresu chemii. W spuściźnie znajdują się prace: *Heat Resistant Explosives, Introduction to Chemistry and Technology of Explosives*, fragmenty kilku innych prac, artykuły, m.in. *Nicolaus Copernikus, Land Marks of the History of Sciences in Poland, Chemistry of Baltic Amber* (nie publikowany) hasła do słownika terminologii chemicznej. Liczne notatki, wypisy z literatury, rysunki, wykresy, tabele, obliczenia, sprawozdania z prac, m.in. sporo materiałów do pracy o bursztynie. Część papierów ukazuje działalność T. Urbańskiego w Prezydium PAN, Komitecie Nauki i Techniki, Głównym Instytucie Górnictwa, Instytucie Tworzyw Sztucznych, nadto korespondencja związana z likwidacją laboratorium chemicznego w Instytucie Gruźlicy w Warszawie oraz z nabyciem za granicą sprzętu laboratoryjnego dla Politechniki Warszawskiej. Inne papiery wiążą się z działalnością profesora w Międzynarodowej Unii Chemii Czystej i Stosowanej oraz w innych organizacjach międzynarodowych, z udziałem w kongresach naukowych, podróżami naukowymi. Spora korespondencja z uczonymi, instytucjami naukowymi i wydawnictwami krajowymi i zagranicznymi. Nadto życiorys T. Urbańskiego w języku angielskim, powołanie na członka PAN, umowy wydawnicze, życzenia z okazji urodzin i odznaczeń, opinie o jego pracach, korespondencja związana ze zgłoszeniem T. Urbańskiego do nagrody Nobla, wspomnienia z okresu od 1918 r. do lat 80-tych. Wśród materiałów obcych bibliografia prac profesora Uniw. w Milwaukee Georga Sosnowskiego, praca dyplomowa ucznia T. Urbańskiego — S. Rychtera z 1938/39 r., plan, sprawozdania i ocena pracy mgr. inż. H. Sierakowskiego. Dołączono współprawne odbitki prac profesora z lat 1930-1968 oraz liczne odbitki prac obcych (ok. 1,00 m.b., sygn. III-287).

Pozyskano nadto dodatkowe materiały do posiadanych już spuścizn:

— adiunkta w Instytucie Geografii PAN dra Władysława Biegajły (1924-1972) z zakresu geografii gospodarczej. Dodatkowa część pozyskanej w 1973 roku spuścizny zawiera pracę pt. *Podstawy aktywności gospodarczej miasta Ciechanowa* oraz artykuły, m.in. *Struktura gospodarstw rolnych w Polsce w roku 1958*, hasła do słownika geograficznego, wykład pt. *Geografia historyczna*, referat pt. *Typy rolnictwa północno-wschodniej Polski — województwo białostockie*. Z pracami związane

są wypisy z literatury, zestawienia statystyczne oraz materiały zawierające charakterystykę geograficzną i gospodarczą kilku województw. Pracy W. Biegajły w Instytucie Geografii PAN dotyczą m.in. opinie o projektach nowego podziału administracyjnego Polski, sprawozdania z pobytów naukowych w Mongolii, ZSRR, Francji i Włoszech. Wśród materiałów biograficznych — własnoręczne życiorysy, ankiety personalne, spis publikacji, powołania, nominacje, dyplomy, wspomnienia z lat studiów oraz dokumenty osobiste, oryginalne lub w postaci odbitek kserograficznych. Nadto szczupła korespondencja, recenzje o pracach W. Biegajły, opinia o nim, nekrolog. W spuściźnie znajduje się kilka prac obcych m.in. autoreferat pracy Alfreda Jahna pt. *Wyżyna Lubelska — rzeźba czwartorzędu* oraz jego życiorys i bibliografia prac. Dołączono kilka druków — m.in. *Spis prac naukowych i artykułów Stanisława Lencewicza*, Warszawa 1932. (ok. 0,10 mb., sygn. III, 206, inwentarz 26 jednostek)².

— profesora w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN Tadeusza Dziekońskiego (1911-1980) z zakresu dziejów górnictwa i hutnictwa. Przekazany w roku 1987 zbiór odbitek opracowań profesora uzupełniony został obecnie jego materiałami archiwalnymi. Wśród opracowań m.in. *Muzealnictwo (Na drodze do ustawy etnograficznej)*, *Surowiec i technologia scytyjskich wyrobów ze stopów miedzi znalezionych na obszarze kultury łużyckiej*, *Z badań nad występowaniem mosiądzu na ziemiach polskich w prehistorii*, *Górnictwo i hutnictwo, przerób miedzi na ziemiach polskich do połowy XIX wieku*, *Górnictwo i hutnictwo na Dolnym Śląsku do XX wieku*, *Historia władz górniczych na ziemiach polskich*, *Kształtowanie się własności złóż, prawa i organizacji górniczej*, referat na temat bursztynu. Wśród materiałów warsztatowych znajduje się m.in. sprawozdanie z pracy pt. *Badania metalograficzne miedzi rodzimej*, fotografie. Nieco korespondencji urzędowej i wydawniczej, umowy autorskie, materiały i opinie o pracach na stopień naukowy. Nadto życiorysy, spisy publikacji, dokumenty osobiste, legitymacje, tekst pt. *Instruktor Muzeów etnograficznych p. Dziekoński* oraz odbitka artykułu poświęconego twórczości profesora (ok. 0,40 mb., sygn. 157)³.

— Profesora Uniw. Jagiellońskiego Władysława Leopolda Jaworskiego (1865-1930) z zakresu prawa i polityki. Dodatkowa część nabytej w 1960 r. spuścizny zawiera nieco korespondencji z 1917 r., oprawną księgę z kondolencjami po śmierci Wł. L. Jaworskiego oraz niewielką grupę notatek. Zasadniczą część materiałów tworzy teczka z artykułami profesora oraz dotyczącymi jego osoby, a także teczki zawierające wycinki

² Por. *Przewodnik po zespołach i zbiorach Archiwum PAN* (dalej cytuję: *Przewodnik*), pod red. Z. Kolankowskiego. Wrocław 1978 s. 43-44.

³ „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” (dalej: KHNiT) 1988 s. 815.

z „Czasu”, „Dziennika Polskiego”, „Dziennika Poznańskiego”, „Głosu Narodu”, „Kurier Wileńskiego”, „Nowego Wieku” i „Wiadomości Literackich”, a także z prasy niemieckiej i węgierskiej. Artykuły i wycinki pochodzą z okresu od 1903 r. do lat 40-tych. Dołączono wykaz pracowników UJ z 1922 r. oraz Księgę Pamiątkową na 90-lecie dziennika „Czas” (ok. 0,50 mb., sygn. III-84)⁴.

— profesora Uniw. Warszawskiego Juliusza Nowak-Dłużewskiego (1893-1972) z zakresu historii literatury polskiej. Druga część nabytej w 1972 r. i zinwentaryzowanej w 1983 r. spuścizny zawiera oprócz fragmentu pracy pt. *Dzieje satyry w Polsce* i notatek do pracy o literaturze staropolskiej, głównie wypisy z literatury XVI-XVIII w., m.in. teksty utworów literackich, a także zeszyt z 30 kolędami (teksty i nuty) autorstwa Stefanii Gołdykowskiej; nadto recenzje pracy Z. Libiszowskiej pt. *Antyszwedzka literatura propagandowa z czasów „Potopu”* oraz zbiór kilkudziesięciu francuskich pocztówek z lat międzywojennych (ok. 0,30 mb., sygn. III-202)⁵.

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W KRAKOWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano akta Zarządu Oddziału PAN w Krakowie oraz 4 jednostek organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk, m.in. akta Komisji Historycznej Oddziału PAN (0,55 mb. sygn. K.II-19), dalsze materiały Zespołu Badawczego Dziejów Oświaty w latach okupacji hitlerowskiej (ok. 0,06 mb., sygn. K.II-17)⁶, oraz akta Tow. Miłośników Języka Polskiego (ok. 1,50 mb., sygn. K.II-16)⁷.

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery: — profesora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie Huberta Gruszcyka (1919-1985) z zakresu geologii. Wśród prac naukowych m.in. *Możliwości wzbogacania magnezytów dolnośląskich*, *Rozmieszczenie złóż żwirów w Karpatach Zachodnich*, *Wpływ warunków geologicznych na technikę i technologię wiertnictwa*, *Geologiczne podstawy wiertnictwa*, *Prognoza rozwoju gospodarki wybranymi surowcami metalicznymi Polski*, *Historia górnictwa kruszcowego na Śląsku*, *Zarys historii górnictwa rudnego*, *Historia i działalność Katedry Złóż Rud AGH* oraz *Kronika Katedry Złóż Rud*, hasła do *Encyklopedii Geologicznej* oraz teksty szeregu prac, których H. Gruszcyk był współautorem. Z pracami związane są tabele, wykresy, schematy, mapy, tablice, szkice, ryciny, fotogra-

⁴ Por. *Przewodnik* s. 90-91.

⁵ Por. *Przewodnik* s. 125.

⁶ Por. KHNiT 1988 s. 821; 1986 s. 833; 1987 s. 764.

⁷ Por. KHNiT 1985 s. 780.

fie, odbitki, ilustracje i korespondencja, a także liczne oddzielne materiały warsztatowe, jak notatki, profile otworów wiertniczych, fotografie i fotogramy, mapy geologiczne, wypisy z literatury, wycinki. Nadto recenzje, wykłady, przemówienia, a także ekspertyzy geologiczne. Sporo materiałów dotyczy działalności H. Gruszczyka w Akademii Górniczo-Hutniczej: sprawozdania z prac badawczych, zaproszenia, korespondencja urzędowa, zarządzenia, a także działalności Akademii Górniczej w okresie okupacji, materiały dotyczące jubileuszu AGH, Studium Podyplomowego i Studiów doktoranckich (m.in. konspekty wykładów), materiały związane z przewodami doktorskimi oraz opinie o dorobku kandydatów na stopnie naukowe, materiały Studiów dla Pracujących z lat 1950-1968. Inne materiały dotyczą współpracy profesora z Polską Akademią Nauk i jej Komitetami Naukowymi, Centralnym Urzędem Geologii, Instytutem Geologicznym (m.in. sprawozdanie z działalności 1967, 1971), Komitetem Nagród Państwowych, członkostwem w Polskim Tow. Mineralogicznym. Sporo materiałów dotyczących udziału H. Gruszczyka w kongresach i sympozjach międzynarodowych (programy, sprawozdania, referaty, korespondencja) oraz fotografie z wyjazdów naukowych do wielu krajów. Do biografii profesora znajdują się tu: metryka, świadectwa szkolne, legitymacje, papiery obrazujące przebieg pracy zawodowej i kariery naukowej, nagrody i odznaczenia, dyplomy, a także życiorysy, kwestionariusze osobowe, autoreferaty, wykazy prac, opinie o dorobku naukowym H. Gruszczyka, a nadto notatnik oraz fotografie, m.in. z Kursu Ratowników Górnicztwa (1912) oraz abiturientów Państwowego Gimnazjum w Rybniku (1937). Nieco korespondencji urzędowej i prywatnej z lat 1946-1983 oraz wspomnienie o profesorze pióra M. Gruszczyka i A. Bolewskiego. Dołączono grupę materiałów z obcych badań geologicznych i prac wiertniczych z lat 1911-1921 i 1978-1980, wydawnictwa z zakresu geologii z lat 1925-1943 oraz komplet publikacji H. Gruszczyka (ok. 2,07 mb., sygn. K.III-98).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego, członka czynnego PAU, członka rzecz. PAN Bogdana Kamińskiego (1897-1973) z zakresu chemii fizycznej. Są to prace naukowe, m.in. *Rola elektrycznych potencjałów międzyfazowych w przyrodzie martwej i ożywionej*, teksty do podręcznika *Chemia fizyczna*, materiały do pracy *Elektroda węchowa — tzw. nos elektryczny* skonstruowanego przez profesora (1956-1958) oraz do pracy pt. *Napięcia powierzchniowe i elektryczne*, teksty wykładów, m.in. na temat: *Fizyczne własności a struktura cząsteczek*. Sporo papierów związanych z działalnością B. Kamińskiego w Uniw. Jagiellońskim, w Katedrze Chemii Fizycznej (sprawozdania, memoriały, opinie), polemika z prof. Wiktorem Kemulą, materiały dotyczące doktoratów honoris causa L. Paulinga i W. Świątosławskiego (1960-1964) — korespondencja, przemówienia, notatki, papiery związane ze współpracą z Polską Aka-

demią Nauk, z Zakładem Zjawisk Powierzchniowych PAN (m.in. ankiety, korespondencja, wnioski o wybór A. Tiseliusa na członka zagranicznego PAN), z Komitetem Nagród Państwowych (nominacje, opinie) oraz współpracą z Komitetem Nagrody Nobla — propozycje i korespondencja w sprawie kandydatur A. Tiseliusa, J. Heyrowskiego, a także B. Kamińskiego (1957) wysuniętej przez F. Polaka. Inne materiały obrazują współpracę profesora z Radą Główną Szkolnictwa Wyższego (opracowanie ramowego projektu programu chemii fizycznej — tekst, korespondencja, materiały) — oraz z Comité International de Thermodynamique et de Cinétique Electrochimique. — (korespondencja, sprawozdania). Liczne materiały z kongresów i zjazdów krajowych i zagranicznych (korespondencja, programy, sprawozdania, teksty wystąpień), materiały dotyczące obchodów 100-lecia M. Skłodowskiej-Curie. Spora dokumentacja biograficzna: metryki, świadectwa szkolne (Gimnazjum w Cieszynie, 1908), i uniwersyteckie oraz prace w cukrowni Ostrowy i w firmie Georg von Giesches Erben (1935), dokumenty pracy w Politechnice Lwowskiej (korespondencja z lat 1929-1932), starań o katedrę w Akademii Górniczej w Krakowie (1930-1932), stypendium naukowego Funduszu Kultury Narodowej (1928-1929, m.in. poparcie profesorów K. Dziewońskiego, T. Estreichera i F. R. Donnuane), życiorysy i spisy publikacji, korespondencja krajowa i zagraniczna z lat 1936-1973, notesy adresowe, kalendarze, odbitki prac dedykowanych profesorowi.

Z lat II wojny światowej pochodzą papiery Instytutu Bujwida i dokumenty pracy w Staatliche Fachschule für Chemotechnik in Krakau; tegoż okresu dotyczy korespondencja kierowana na ręce żony profesora, Julii Kamińskiej w sprawie publikacji w skrócie jego wspomnień z Sonderaktion Krakau i okresu okupacji w „Przeglądzie Lekarskim” 1976 nr 1. Nadto materiały rodzinne: metryki i odpisy dokumentów jej członków, materiały genealogiczne, sprawy spadkowe (ok. 1 mb., K.III-100).

— emer. profesora Uniw. Jagiellońskiego Tadeusza Lewickiego z zakresu orientalistyki, ze szczególnym uwzględnieniem arabistyki. Są to liczne prace, artykuły i referaty, poświęcone zwłaszcza źródłom arabskim i hebrajskim do dziejów średniowiecznej Europy, w tym krajów słowiańskich i Polski, handlowi Arabów ze światem słowiańskim, a także dziejom Afryki i arabskiej penetracji tego kontynentu. Część tekstów dotyczy nauki o Oriencie. Spośród prac przykładowo można wymienić *Handel Samanitów ze wschodnią środkową Europą*, *Mappa Mundi Marima Senudo (1321)*, *a okrągła mapa świata Idrisiego (1154)*, *A propos d'une etude sur la geographie humaine du monde musulman*, *Le manuscrite n° 277 de l'ancienne collection ibadite du feu Zygmunt Smogorzewski de Lwów*, *Nieznane świadectwo arabskie o Słowianach z roku 720*, *Średniowieczne źródła hebrajskie do historii kultury materialnej krajów słowiańskich*, *Analiza stanu i perspektywa rozwoju orientalistyki w Polsce*

w latach 1945-1975, *Bliskowschodnie dyscypliny orientalistyczne i afrykanistyka w Polsce w latach 1945-1975*, *Krytyczna ocena dorobku naukowego polskiej afrykanistyki*, *Badania arabistyczne w ZSRR w latach 1917-1967*, *Ma carrière chercheur en Afrique du Nord*, *Krakowska orientalistyka*, mowa na jubileusz prof. Romana Stopy, hasła do Encyklopedii Islamu i do *Słownika Starożytności Słowiańskich*. Liczne wypisy ze źródeł i literatury, zestawienia bibliograficzne, szkice, mapy, materiały, słownikowe, związane są z niektórymi tekstami lub zgrupowane oddzielnie do różnych zagadnień. Kilka tekstów wykładów i referatów wygłoszanych m.in. za granicą, nadto recenzje, opinie o dorobku naukowym, oceny prac doktorskich i habilitacyjnych. Nieco materiałów związanych z udziałem profesora w zjazdach krajowych i zagranicznych oraz z jego działalnością w Instytucie Orientalistyki UJ, Komisji Orientalistycznej i Komisji Językoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie, w Polskim Tow. Orientalistycznym (m.in. referat T. Lewickiego pt. *Orientalistyka polska przed pół wiekiem*, 1984) (ok. 2 mb., sygn. K.III-102).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego Henryka Świdzińskiego (1904-1969) z zakresu geologii. Są to prace naukowe, m.in. *O rozmiarach przesunięć poziomych w Północnych Karpatach Fliszowych*, *Rapport géologique sur l'orientation des recherches pétrolières dans la zone du rif marocain*, *Budowa geologiczna rejonu Powroźnika*, *Przewodnik do XXIII Zjazdu Polskiego Tow. Geologicznego w Karpatach Krośnieńskich*, a także orzeczenie geologiczne wraz z korespondencją. Do niektórych prac dołączono notatki, mapy, rysunki; podobne materiały, m.in. przekroje geologiczne, karty otworów wiertniczych, słownik stratygraficzny fliszu karpackiego, obce orzeczenia, występują oddzielnie lub zgrupowane są wokół określonych zagadnień. Inna część spuścizny ukazuje działalność H. Świdzińskiego w Akademii Górniczo-Hutniczej, Państwowym Instytucie Geologicznym (m.in. memoriał H. Świdzińskiego i korespondencja 1938, 1945), w radach naukowych Instytutu Geologicznego, Zakładu Nauk Geologicznych PAN i Komitecie Nauk Geologicznych PAN, Polskim Tow. Geologicznym (1967-1969). Nadto materiały ze zjazdów i sympozjów, (m.in. programy i protokoły), opinie o pracownikach naukowych, recenzje wydawnicze oraz korespondencja. Wśród materiałów biograficznych życiorysy, ankiety, legitymacje, dyplom doktorski, bibliografia prac profesora, wykaz wyjazdów terenowych, rachunki, notesy z zapiskami z podróży zagranicznych, materiały z podróży turystycznych, kalendarze, wykaz książek z biblioteki H. Świdzińskiego, nekrologi, wspomnienia, korespondencja związana z ustanowioną nagrodą im. H. Świdzińskiego (1969-1979), wycinki i odbitki jego prac oraz odbitki dedykowane profesorowi. Sporą grupę tworzą materiały naukowe żony profesora, Lucyny Świdzińskiej z dziedziny geografii. Wśród prac naukowych: *O ciepłocie wody płytkich jezior Polesia*, *Kamienny las pod Warną*, *Jak powstał*

Bajkał, Zatopione doliny, India. Z pracami związane są materiały warsztatowe, które występują także oddzielnie jako wypisy, notatki-wycinki, zdjęcia m.in. do zagadnień: wody i wulkany, katastrofy i zapory wodne. Nieco materiałów do działalności w Polskim Tow. Geograficznym, indeks, dyplom doktorski, spis prac, zaświadczenia, legitymacje, umowy o pracę, paszport, klepsydra, nadto spora korespondencja wydawnicza i prywatna, kilka odbitek prac L. Świdzińskiej oraz odbitki jej dedykowane, a także grupka materiałów obcych. (ok. 2 mb., trzy pudła klisz i zdjęć, 80 map, sygn. K.III-81)⁸.

ARCHIWUM PAN ODDZIAŁ W POZNANIU

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano uzupełnienia do posiadanych już papierów:

— docenta Uniw. Im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Marii Wojciechowskiej z zakresu historii. Jest toteczka korespondencji Marii i Zygmunta Wojciechowskich z Marią i Marianem Friedbergami z lat 1927-1976 oraz podobna korespondencja M. i Z. Wojciechowskich z różnymi osobami z lat 1945-1964. Dalsze 15 teczek — to zbiór korespondencji wpływającej i kopie listów wysyłanych doc. Marii Wojciechowskiej z lat 1965-1986, a także 8 teczek materiałów związanych z jej działalnością w Chrześcijańskim Stowarzyszeniu Społecznym z okresu 1966-1986. Dołączono zbiór zaproszeń i zawiadomień dotyczących życia rodzinnego i towarzyskiego w kraju i za granicą z lat 1941-1980 (ok. 0,60 mb., sygn. P.III-59)⁹.

— profesora Akademii Medycznej w Poznaniu Adama Wrzoska (1975-1965) z zakresu historii medycyny. Trzecia partia spuścizny zawiera materiały nie związane ze specjalnością A. Wrzoska. Jest to tzw. Archiwum Kazimierza Krzywickiego, (1820-1883), w okresie od czerwca 1862 do września 1863 r., dyrektora Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Królestwie Polskim. Materiały te obejmują lata 1847-1908; większa część pochodzi jednak z okresu 1862-1863 i dotyczy głównie dziejów szkolnictwa i oświaty oraz Szkoły Głównej Warszawskiej; zawiera również pisma urzędowe oraz korespondencję K. Krzywickiego m.in. z Zygmuntem Wielopolskim z lat 1872-1878, a także rękopis pracy Włodzimierza Spasowicza pt. *Polskije srazanija na sławianskuju tiemu* (1872) z marginalnymi uwagami prof. A. Wrzoska (ok. 0,20 mb., sygn. P.III-70)¹⁰.

⁸ Spuścizna pozyskana w 1986 r.

⁹ Por. *Przewodnik* s. 273, KHNiT 1976 s. 483.

¹⁰ Por. *Przewodnik* s. 273.

— profesora Akademii Rolniczej w Poznaniu Karola Zaleskiego (1890-1969) z zakresu botaniki. Czwarte uzupełnienie pozyskanej w 1973 r. spuścizny zawiera dokumenty osobiste, świadectwa nauki i studiów, przebiegu pracy zawodowej i naukowej, dokumenty nagród i odznaczeń, a także obszerną korespondencję z lat 1932-1969 (ok. 0,15 mb., sygn. P.III-55)¹¹.

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W WODZISŁAWIU ŚL.

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano spuściznę — profesora Uniw. Śląskiego w Katowicach Józefa Chlebowczyka (1924-1985) z zakresu historii. Wśród licznych opracowań znajduje się nie publikowany artykuł pt. *Obszary pogranicza językowo-narodowościowego we wschodniej Europie środkowej w XVIII i XIX w. Problem ich specyfiki rozwojowej* (wraz z wersją w języku niemieckim), artykuły prasowe z lat 1945-1949, recenzje drukowane i wydawnicze, referaty: *Świadomość historyczna jako czynnik procesu narodotwórczego. Zarys problematyki teoretycznej. O niektórych problemach świadomości historycznej w społeczności przedindustrialnej*. Liczne materiały warsztatowe dotyczące m.in. spraw narodowościowych na Śląsku Cieszyńskim; notatki, wypisy ze źródeł polskich i obcych oraz opracowań, kartoteki biograficzne i bibliograficzne, zbiór wycinków prasowych. Zwracają uwagę oryginalne akta wytworzone prawdopodobnie przez Książęco-Biskupi Wikariat Generalny w Cieszynie, dotyczące spraw językowych na tym terenie w połowie XIX w. Nadto konspekty wykładów, materiały z konferencji naukowych (w tym referaty) dokumentacja związana z działalnością J. Chlebowczyka w radach narodowych: w Wojewódzkiej w Bielsku-Białej i Miejskiej w Cieszynie oraz w PRONie. Biografię profesora ukazują życiorysy, dokumenty osobiste, bibliografia jego prac, nominacje oraz zapiski wojenne z lat 1942-1943, nadto nieco korespondencji naukowej i prywatnej. W spuściznie znajduje się także zbiór obcych prac doktorskich i referatów oraz odbitki prac obcych, z których część dedykowana jest J. Chlebowczykowi. W teje spuściznie znalazło się też archiwum nauczyciela i działacza polonijnego z Zaolzia, socjalisty Jana Badury. Oprócz różnych wersji jego życiorysu zawiera ono księgi protokołów Związku Górników w Karwinie oraz Stowarzyszenia Spożywczego

¹¹ Por. *Przewodnik* s. 274-275; *KHNI* 1978 s. 743, 1988 s. 826-827.

„Postęp” z lat 1904-1919, korespondencję organizacji „Siła” z lat 1921-1938, materiały Macierzy Szkolnej w Czeskim Cieszynie, Polskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej, pisma Komory Arcyksiężęcej — dyrekcji hr. Larischa z końca XIX w., a także wydawnictwa, biuletyny oraz prasę polskich czeskich i niemieckich organizacji społecznych i oświatowych (ok. 7 mb., sygn. W.III-20).

Artykuł wpłynął do Redakcji w czerwcu 1989 r.

